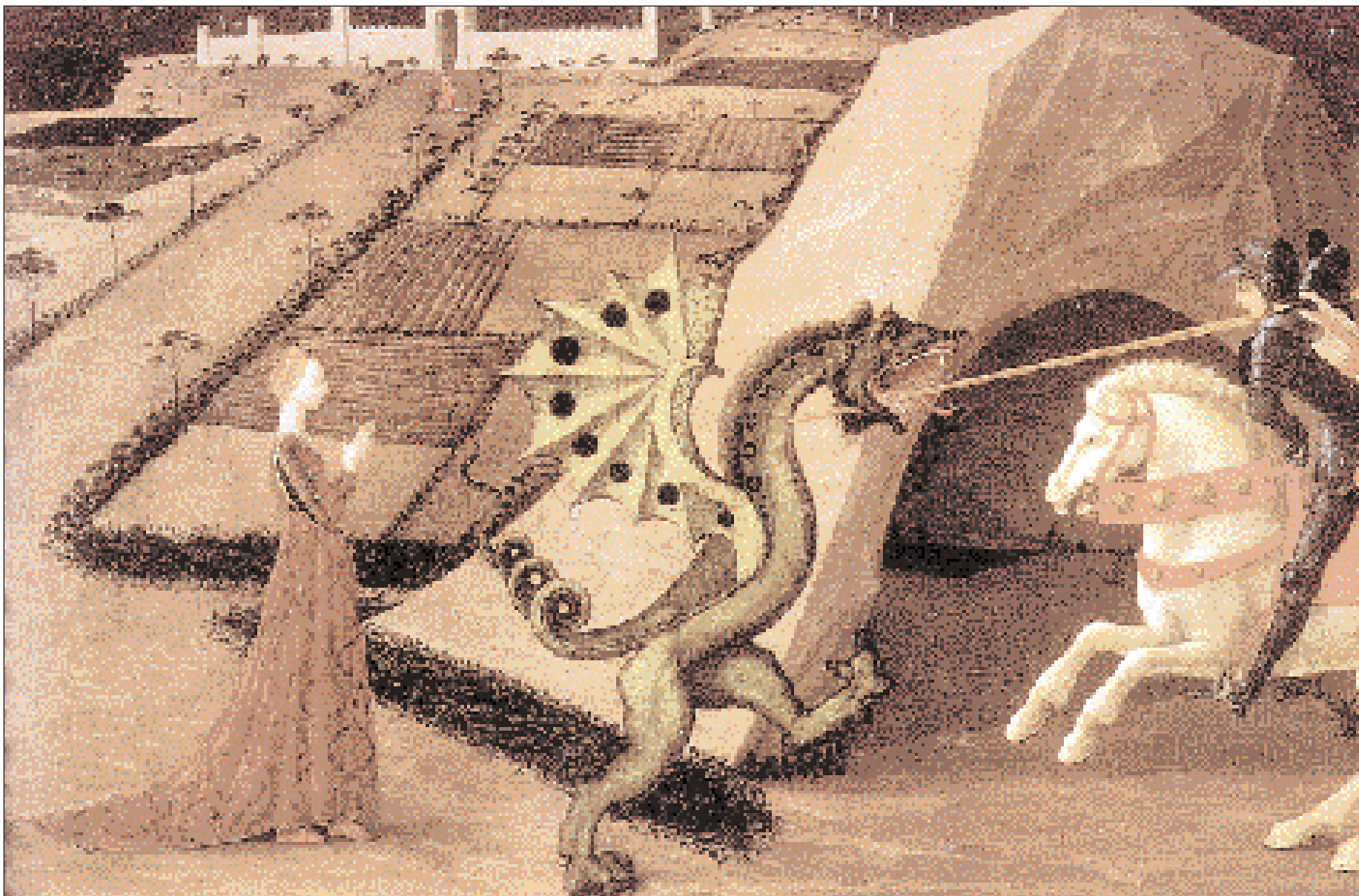

Άγιοι ακρίτες σε

Τον ΗΛΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ

ΚΑΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ πόλεμος σε Ανατολή και Δύση και σύμφωνα με τα ακριτικά τραγούδια ένας καβαλάρης, τροπαιοφόρος άγιος προστάτης της χριστιανικής τάξης των βασιλέων ηγείται και σωτήρια παρεμβαίνει διαχρονικά από τον Ευφράτη ως τις νέες χώρες του Ατλαντικού. Στις αρχές του 17ου αι. Άγγλοι εξερευνητές και άποικοι, μετά τους Γάλλους και Πορτογάλους, αποβιβάζονται σε μια περιοχή της Βόρειας Αμερικής, στις νότιες ακτές της σημερινής καναδικής πολιτείας του Νέου Μπρούνσβικ και ιδρύουν το οχυρό του Αγίου Γεωργίου κοντά στο ομώνυμο ποτάμι. Πρόκειται για μια άξερη και μυστηριώδη γεωμορφολογικά περιοχή, με κλειστούς κόλπους, μεγάλα ποτάμια, λίμνες, όπως η γνωστή λίμνη Ουτοπία με το τέρας-δράκοντά της, η οποία για πολλά χρόνια ήταν το απώτερο βορειοαμερικανικό άκρο διείσδυσης της

αποικιοκρατικής χριστιανοσύνης. Στις δυτικές άκρες των ακρών στην τέλειωση του κόσμου, για να χρησιμοποιήσουμε την ακριτική μούσα, ένας ακρίτας άγιος, ο στρατιώτης αϊ-Γεώργης, ως βασιλέων υπέρμαχος κατά το τροπάριό του, διατηρεί μετά μια πορεία αιώνων αναλλοίωτα τα βυζαντινά του χαρακτηριστικά στην υπηρεσία άλλων, Βρετανών, βασιλέων. Η περιοχή λοιπόν αυτή θα αποτελέσει για πολλά χρόνια το άκρον και όριο στις συγκρούσεις και διεκδικήσεις Ινδιάνων, Γάλλων, Αγγλών και επαναστατημένων Αμερικανών και θα καταστεί κατά τον πόλεμο της Ανεξαρτησίας τον 18ο αι. με τη νέα πόλη του Αγίου Γεωργίου στο Μαγκαγκουαντάβικ χώρος καταφυγής των πιστών στο βρετανικό στέμμα και στον προστάτη αγίο του, τον άγιο Γεώργιο.

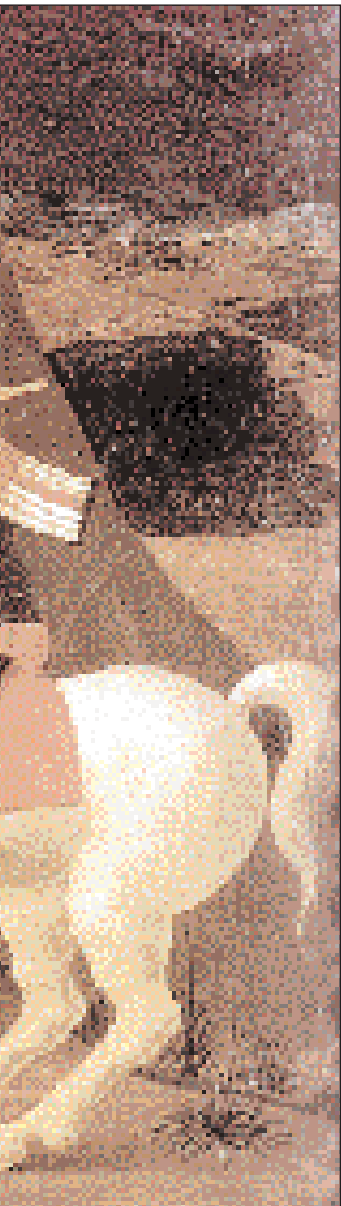
Βυζαντινός ακρίτης

Ο άγιος Γεώργιος για να καταλήξει ακρίτης των συμφερόντων του βρετανικού στέμματος από την

Αμερική ως τις Ινδίες έχει προηγουμένως μια μακρά ακριτική ιστορία σχέσεων με τους Άγγλους και άλλους Σταυροφόρους. Η πρώτη αυτή επαφή και σχέση μάς οδηγεί στον θεωρούμενο ως χώρα καταγωγής και δράσης του αγίου, στις βυζαντινές άκρες της Ανατολής, στην Καππαδοκία, στον Καύκασο, στη Συρία, μάλιστα στην Αντιόχεια και στην Παλαιστίνη, όπου και οι πρώτες μαρτυρίες λατρείας, θαυμάτων από τον 5ο και τον 6ο αι. και απεικονίσεις του εφίππου, δρακοντοκτόνου, διασώστη στρατιώτη αγίου.

Τον Πόντο και την Ιβηρία-Γεωργία, την ακριτική πατρίδα του αγίου, την Καππαδοκία, τις άκρες και ερημίες του Ευφράτη φυλάσσουν και προστατεύουν ακρίτες, γόνιοι μιας πολυεθνικής, χριστιανικής Ρωμιοσύνης, πολέμαρχοι, γόνιοι πολυπολιτισμικοί, διγενείς. Οι Βυζαντινοί διγενείς ακρίτες με τη σειρά τους έχουν προστάτες γνωστούς στρατιώτες αγίους, αλλά κυρίως τους εντοπίους κατά λατρεία και καταγωγή Θεοδώρους και Γεώργιο. Ο Γεώργιος μάλιστα, όπως έχω υποστηρίξει, είναι ο κατεξοχήν δι-

Ανατολή και Δύση

◀ **Ο άγιος Γεώργιος και ο δράκοντας (1439-1440), σε πίνακα του Πάολο Οντολέο. Παρίσι Μουσείο Jacquemart Andre. Στην πλάτη του δρακοντοκτόνου αγίου διακρίνεται η σημαία «πλατς κόκκινος σιαυρός σε λευκό φόντο» (η βάση δηλαδή της αγγλικής σημαίας), η οποία από την εποχή του Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου ανήκει στα θεωρούμενα ως όπλα του αγίου Γεωργίου.**

▶ **Ο άγιος Γεώργιος σώζει την κόρη σκοτώνοντας τον δράκο. Στο πρωτόγραμμα ο άγιος Γεώργιος και ο καρδινάλιος Ιάκωβος Στεφανέσκι σε οιάση δέησης. Μικρογραφία από κώδικα της Βαυκανής Βιβλιοθήκης (α' μισό 14ου αι.).**

ντας στην πατρίδα του κάποιον που επέστρεφε από προσκύνημα στη Μέκκα και χάθηκε στις άξενες άκρες και ερημιές της Αραβίας. Στην χριστιανική εκδοχή των ιστοριών αυτών οι μουσουλμάνοι ασπάζονται τον χριστιανισμό, όπως ο Σαρακηνός που καταδιώκει τη Ρωμιοπούλα και τον βοηθάει ο αϊ-Γιώργης να την συλλάβει, προδίδοντάς την. Πρόκειται για ακριτή ισορροπιστή, ανυποχώρητα υπερασπιστή και φύλακα αποδεκτών, αλλά και ρευστών υπαρκτών ή ιδεατών, συνόρων και άκρων, εκπρόσωπο και προστάτη της βυζαντινής εγκλωβισμένης στατικότητας, άγιο ελάχιστα επιθετικό, καθώς επεμβαίνει, βοηθεί, διασώζει, νικηφόρα αμύνεται, φυλάσσει, προστατεύει μια παλαιότατη αυτοκρατορική τάξη πραγμάτων. Και τον χαρακτήρα αυτό θα διατηρήσει, παρά τις επί μέρους δυτικές επιδράσεις, και στα νεότερα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας.

Προστάτης των ιπποτών

Μια σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώνεται στα τέλη του 11ου και στον 12ο αι. όταν ένα άλλο επιθετικό ιπποτικό ιδεώδες και ένας ληστρικός, πλέον, εκχριστιανισμένος φανατισμός με απώτερη σκανδιναβική προέλευση -ως Σταυροφόροι Νορμανδοί, Φράγκοι και Αγγλοι εισβάλλει στους χώρους των

βυζαντινών ακριτών και στρατιωτικών αγίων της Μικράς Ασίας και Συροπαλαιστίνης. Ο άγιος Γεώργιος, προσαρμοζόμενος στις νέες τεχνικές πολέμου, εμπλουτίζεται και ανανεώνεται, όχι μόνον στην εικονογραφία του, από τον σιδερόφρακτο επιθετικό δυναμισμό της δυτικής ιπποσύνης. Αν και στη δυτική χριστιανοσύνη η λατρεία του αγίου Γεωργίου είναι σχετικώς διαπιστωμένη από πολύ νωρίς, ουσιαστικά διαδίδεται ευρύτερα στα χρόνια των Σταυροφοριών και ο διασώστης της κόρης, δρακοντοκτόνος, καβαλάρης, τροπαιοφόρος μάρτυρας αρμόζει στο ιπποτικό ιδεώδες της φεουδαρχίας και προβάλλεται ως πρότυπο και προστάτης των ιπποτών. Ετσι, αν και γνωστοί στον καθολικό

κόσμο οι στρατιωτικοί άγιοι Θεόδωροι και Δημήτριος, μόνον ο Γεώργιος τελικά κυριαρχεί.

Το 1098 οι Σταυροφόροι Φράγκοι ιππότες είδαν τους αγίους Γεώργιο και Δημήτριο να τους βοηθούν στη μάχη της Αντιόχειας, τον άγιο Γεώργιο να ηγείται της εφόδου μπροστά στα τείχη της πολιορκούμενης Ιερουσαλήμ και το 1191, κατά την τρίτη σταυροφορία, η επίκληση του ονόματός του, που στα επόμενα χρόνια θα γίνει πολεμική κραυγή των Αγγλων στρατιωτών, τρέπει τους Σαρακηνούς σε φυγή κοντά στην Ακρά της Συρίας. Στο εξής ιδρύονται τάγματα ιπποτών υπό την προστασία του, η Γένοβα, η Πορτογαλία, η Αραγονία, η Καταλωνία, η

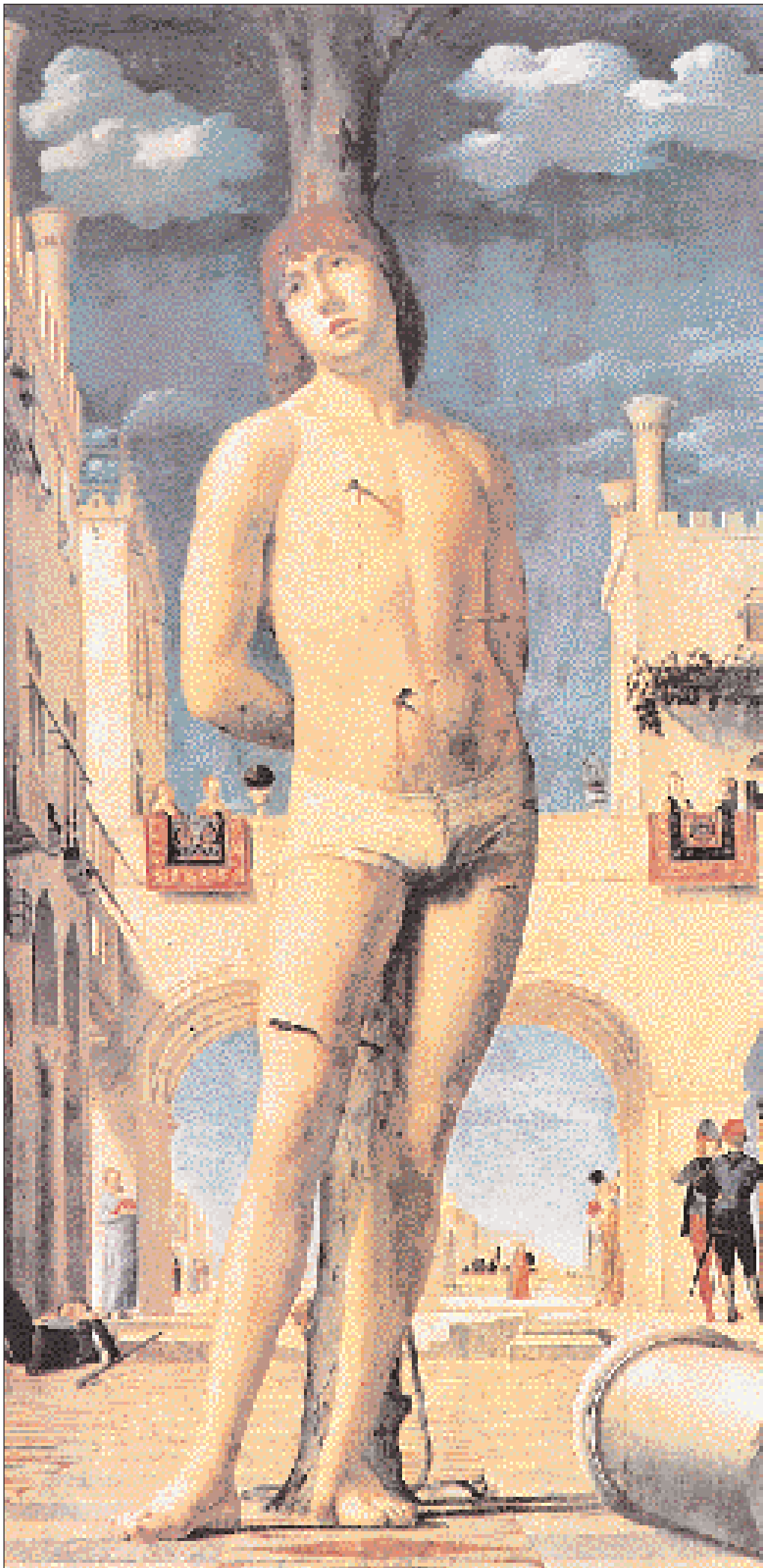
Άκρες και ακρότητες για ακρίτες άγιους

γενής ακρίτης άγιος, από πατέρα Καππαδόκη και μητέρα Συροπαλαιστίνια, σύμφωνα δε με κάποιες παραλλαγές του βίου του είναι εκ μητρός περσογενής.

Η προγονική ιστορία του αγίου και η ακριτική δράση του συγγενεύει στενά με αυτήν του αραβογενούς εκ πατρός ήρωα Βασιλείου Διγενή Ακρίτη. Σίγουρα σχετίζονται με την καταγωγή του, πλευρές της ανεξίτηλης ή με κατανόηση και συμπάθεια στάσης του Ισλάμ προς τον αϊ-Γιώργη, αλλά και του ίδιου, σύμφωνα με τα θαύματα και τις παραδόσεις, προς στο Ισλάμ, παραμένοντας πάντα υπέρμαχος και τροπαιοφόρος της χριστιανικής πίστης. Κυρίως όμως σχετίζονται και ερμηνεύονται με τη λατρεία στο πρόσωπό του των πληθυσμών της χριστιανικής και μουσουλμανικής Ανατολής, λαών που συμβίωναν ή θρησκευτικά αποσκιρτούσαν και μετακινούνταν από τη μια στην άλλη όχθη του Ευφράτη.

Ο άγιος επανειλημμένως συντρέχει ή συνδιαλέγεται ως γνήσιος ακρίτης και ιππότης με μουσουλμάνους, σε σημείο μάλιστα που βοηθεί επαναφέρο-

▲ Το μαρτύριο του αγίου Σεβαστιανού. Ολύμπιον κάλλους, με το γυμνό κορμί του διάτρητο από βέλη, απεικονίζεται ο στρατιώτης άγιος στον πίνακα (1476) του Αντονέλο ντα Μεσίνα. Πινακοθήκη Δρέσδης.

Λιθουανία τον τιμούν ως προστάτη αγίο τους, αλλά κυρίως στην Αγγλία τα θεωρούμενα από την εποχή του Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου ως the St. George's arms, ειδικά η σημαία τους (πλατύς κόκκινος σταυρός σε λευκό φόντο, η βάση δηλαδή της γνωστής Union Jack) θα αποτελέσουν τα χαρακτηριστικά των Αγγλων στρατιωτών και ναυτικών. Από τον 15ο αι. θα αναγνωρισθεί δε και επισήμως ως ο άγιος προστάτης του στέμματος.

Δυτικοί άγιοι

Στους ίδιους χρόνους οι υπό ξένη κυριαρχία Βαλκάνιοι, Ρωμιοί και άλλοι μισθοφόροι, οι γνωστοί Στρατιώτες, προσφέρουν τις υπηρεσίες τους υπό το λάβαρο του ακρίτη αγίου και δεν είναι τυχαίο ότι σε μία από τις πρώτες μεγάλες κοινότητες ορθοδόξων στην Εσπερία, η ίδρυση του Αγίου Γεώργιου των Ελλήνων συσπειρώνει στη Βενετία στρατιώτες, ναυτικούς, εμπόρους. Τόσο εδώ όσο και στις λατινοκρατούμενες περιοχές της Ανατολής οι Ρωμιοί έρχονται σε επαφή και γνωρίζουν και τους ιδιαίτερα τιμώμενους στη Δύση στρατιώτες αγίους, που μια διαφορετική παράδοση προβάλλει ήδη και παραδίδει και στην εποχή μας τα μη στρατιωτικά τους χαρακτηριστικά.

Είναι η περίπτωση των στρατιωτών αγίων Μαρτίνου, Χριστοφόρου, Σεβαστιανού. Τον Μαρτίνο στη λαϊκή λατρεία της Δύσης (11 Νοεμβρίου) θα τον κερδίσουν τα πιθόγια, οι γιορτές για το άνοιγμα των βαρελιών κι έτσι θα μοιραστεί το νέο κρασί με τους άλλους επίσης στρατιώτες, καβαλάρηδες αγίους της Ανατολής που τιμώνται την ίδια εποχή, πάλι τον άγιο Γεώργιο τον Μεθυστή (3 Νοεμβρίου) και τον άγιο Μηνά (11 Νοεμβρίου). Τον στρατιώτη Χριστόφορο μια παρετυμολογική παρεξήγηση σε Ανατολή και Δύση θα τον δει να κατάγεται από τις άκρες των ακρών, την βαρβαρική τέλειωση του κόσμου, από τη φυλή των Κυνοκεφάλων, κι έτσι απεικονίζεται ως σκυλομούρης ή γίγαντας. Τέλος, το γυμνό διάτρητο από τα βέλη κορμί του μάρτυρα Σεβαστιανού θα αποτελέσει το πρόσχημα και την αφορμή στον απωθημένο ανδρικό ηδονισμό των ζωγράφων της Αναγέννησης και εξής για να αναδειχθεί ως αγιότης μια άλλη διαχρονική πτυχή των άγαμων ανδρικών κοινωνιών, του κάθε στρατευματος: η φαλλική ορμή και βία μέχρι θανάτου του ενός ανδρικού σώματος πάνω στο άλλο. Κατανοητές, νόμιμες άκρες και υποκριτικά αποσιωπούμενες πραγματικότητες που εξορίζονται ως ακρότητες, ενώ αποτελούν την άλλη όψη του ίδιου στρατιωτικού νομίσματος, όπου ούτε δράκος ούτε κόρη προσφέρονται για να κατακρατηθούν και να θολώσουν τα νερά της πηγής. ❧

Αν πατήρ πάντων πόλεμος

Και Suddenly last summer... όχι δεν κυριάρχησε η φροντίδα της ψυχής ή της αγάπης, δεν κατασπαράχθηκε ο Σεβαστιανός εν θεάτρω ούτε αυτοκτόνησε ο Μισίμα ούτε στάλθηκαν στο Αφγανιστάν οι Σεβαστιανοί φαντάροι του Τσαρούχνη. Ο αϊ-Γιώργης Bush, δρακοντοκτόνος ακρίτης του πολιτισμού μας κυνηγάει τον μουσουλμάνο δράκο στις άκρες των ακρών... Αν πατήρ πάντων πόλεμος, μάλλον χρειάζεται τροπαιοφόρους στρατιώτες αγίους.